

Ocene in poročila o publikacijah in razstavah

Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja, Pokrajinski arhiv Maribor, Maribor 2008, 483 strani

V 7. zborniku Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja so objavljeni referati dopolnilnega izobraževanja s področja arhivistike, dokumentalistike in informatike, ki je potekalo od 2. do 4. aprila 2008 v Radencih. Prispevki so napisani v slovenskem, bosanskem, hrvaškem, srbskem, nemškem in angleškem jeziku z izvlečki v istem jeziku kot so referati in prevodom v angleški jezik. Povzetki so v angleškem, nemškem ali slovenskem jeziku. Razdeljeni so v pet vsebinskih sklopov.

Zbornik je izšel v Mariboru leta 2008 z naslovom, ki ga je imelo posvetovanje; obsega 483 strani, naklada pa 300 izvodov. Izdal in založil ga je Pokrajinski arhiv Maribor. Zbornik ima enako obliko kot prejšnji. Ovitek je v barvi, ki iz bele prehaja v modro. Na ovitku je slika računalniškega zaslona, nanj pa je položena knjiga. Na ovitku je naslov publikacije s krajem in letnico izida. Posamezne sklope prispevkov ločuje list z napisom sklopa in modro obarvanim širokim robom. Po takšni obliki je zbornik prepoznaven tudi pri udeležencih posvetovanj.

V prvem sklopu, Iz arhivske teorije, je štirinajst referatov:

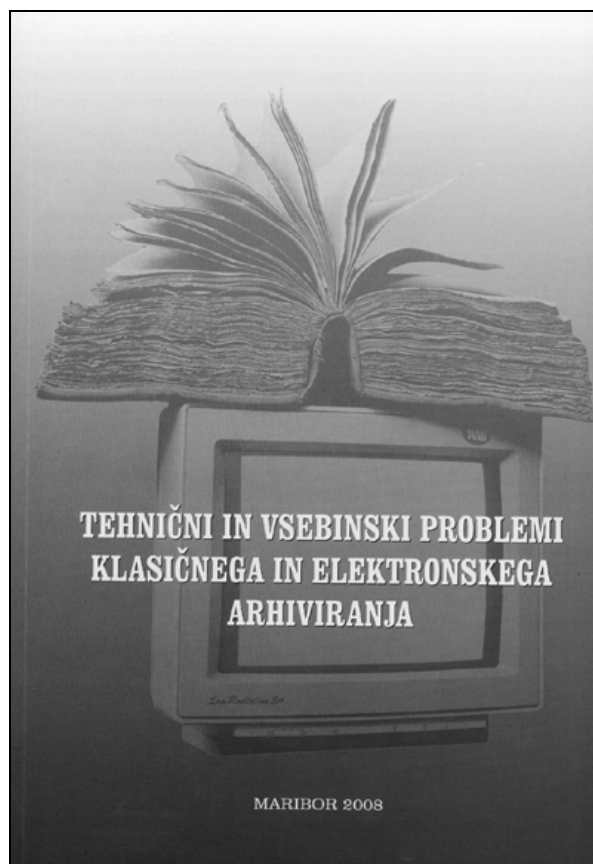
Leopold Auer (Dunaj) je pripravil referat *Zum Wandel der Archive in Wandel der Gesellschaft*; objavljen je tudi v prevodu (O spremembi arhivov v okviru družbenih sprememb). V prispevku predstavlja velike družbene spremembe v zadnjih desetletjih in posledice za arhive. Raziskuje vidike demokratizacije in množico arhivskih zakonov od sedemdesetih let naprej. Prav tako opozarja na vpliv novega tehnološkega razvoja in napredka. Arhivisti so v primerjavi z zgodovinarji arhivisti iz preteklosti danes v novi vlogi kot skrbniki in posredniki informacij za prihodnost in preteklost. Za tak informacijsko-znanstveni menedžment in za to potrebna pravna in informacijska znanja so arhivi kadrovske podhranjeni.

Branko Šuštar (Ljubljana) je pripravil referat z naslovom *Arhiv so ljudje ali o identiteti arhivistov*. V njem avtor ob pomoči vsebine objavljenih biografij arhivskih delavcev išče odgovore na vprašanje, kaj je pravzaprav arhivist. Poleg biografij analizira tudi 25-let spremljanja arhivistike. Poklicna podoba arhivista, zasidranega tradicionalno v zgodovini in predvsem raznovrstnem delu z arhivskim gradivom, postaja vedno bolj multidisciplinarna. Z razvojem novih

medijev in tehnologij ter stroke se identiteta arhivista še dopolnjuje, posamezni arhivisti pa so vedno bolj specializirani.

Kje smo dve leti po sprejemu ZVDAGA je naslov referata Tatjane Hajtnik (Ljubljana). ZVDAGA je Arhivu Republike Slovenije in ne nazadnje tudi drugim, tako javnopravnim osebam kot podjetjem, ki se ukvarjajo z upravljanjem dokumentarnega gradiva v digitalni obliki, naložil vrsto novih strokovnih nalog. V prispevku je predstavljen pregled nalog, ki jih je Arhiv RS opravil dve leti po sprejetju ZVDAGA, in način njihove realizacije.

Tomaz Lavrič (Ljubljana) je pripravil referat z naslovom *Zaupni podatki v dokumentarnem in arhivskem gradivu*. Prispevek obravnava zaupnost, saj se s tem področjem srečujemo pri poslovanju; zaupnost je obravnavana v zvezi z dokumentarnim gradivom. Gradivo, ki je označeno kot zaupno, je potrebno zavarovati pred dostopom oseb, ki do njega niso upravičene. Vse gradivo pa postane v javnih arhivih po določenem času dostopno tudi preostali zainteresirani javnosti.



Naslednji referent je bil Azem Kožar iz Tuzle. V prispevku z naslovom O nekim značajkama arhivistične informacije; v prevodu (O nekaterih značilnostih arhivskega gradiva). V njem poudarja, da so arhivske informacije v modernem svetu informacij pomembno področje, ki pa, se v nasprotju z drugimi področji (npr. naravnimi) z uporabo ne izrablja, temveč nenehno povečuje. Arhivska informacija je nedvomno v marsičem osebna. Pomembna je ne le za trenutne potrebe, ampak je pomembna in nujno potrebna tudi za prihodnost. Prav na pomen arhivske informacije opozarja tudi avtor. Pomembna je za kulturo in znanost sedaj in v prihodnosti, pa tudi za aktualne centre oblasti na vseh ravneh, saj jim lajša delo v njihovih osnovnih funkcijah. Arhivske informacije je potrebno popularizirati, da bo na ta način arhivistika dobila pomen, ki ga je imela pred 60 leti v socialističnih državah, ko je bila klasična pomožna zgodovinska znanost.

Referent Žarko Bizjak (Ljubljana) je pripravil prispevek o standardih z naslovom ISIAH – Mednarodni standard za opis organizacij, ki hranijo arhivsko gradivo. V njem v grobih orisih predstavlja nov mednarodni standard "ISIAH – International Standard For Institutions with Archival Holdings", ki ga je pripravil Komite za dobro prakso in profesionalne standarde pri Mednarodnem arhivskem svetu (ICA). Standard bo uradno sprejet na 16. kongresu Mednarodnega arhivskega sveta, ki bo potekal v Kuala Lumpurju v Maleziji od 21. do 27. julija 2008.

Opis aktivnosti in funkcij korporativnih teles s pomočjo novega mednarodnega standarda ISAF je naslov referata Zdenke Semlič Rajh (Maribor). V njem avtorica predstavlja mednarodni standard, ki ga je razvil in pripravil Komite za dobro prakso in profesionalne standarde pri Mednarodnem arhivskem svetu (ICA/CBPS) za opis dejavnosti in funkcij korporativnih teles ISAF (International Standard For Activities/Functions of Corporate Bodies). Ta standard dopolnjuje in nadgrajuje popisovanje arhivskega gradiva na podlagi standarda ISAD(G) in ustvarjalcev arhivskega gradiva na podlagi standarda za popisovanje ustvarjalcev arhivskega gradiva (korporativnih teles oseb in družin) ISAAR (CPF). Ta standard bo uradno sprejet na 16. kongresu Mednarodnega arhivskega sveta v Kuala Lumpurju v Maleziji.

Srđan Gažević in Aleksandar Đokić (oba iz Beograda) sta pripravila referat o standardih z naslovom Praktična primena standarda ISO 15489 u vođenju kancelarijskog poslovanja uz podršku računarskih sistema kod stvaralaca – nove mogućnosti za arhivsku službu; v prevodu (Praktična uporaba standarda ISO 15489 pri vodenju pisarniškega poslovanja pri ustvarjalcih – nove možnosti za arhivsko službo). Poudarjata nujnost uvedbe standarda ISO 15489 kot osnove za pripravo aplikacije za podporo pisarniškemu in arhivskemu poslovanju. Pripravila sta analizo po-

nudbe programske opreme, ki je uradno dosegljiva v Srbiji. Pojasnila sta prednosti in pomanjkljivosti pripravljenih aplikacij programske opreme, kot so DMS, ERMS in RMS. Natančno sta opisala vsebino projektne naloge v skladu s priporočili standarda ISO 15489 in vlogo arhivske službe pri pripravi standarda.

Naslov referata Janeza Kopača (Kranj) je Arhivska zakonodaja in centri za socialno delo. Ob začetku uvajanja novega enotnega načrta klasifikacijskih znakov za centre za socialno delo je bilo potrebno ugotoviti, kako centri uresničujejo določila arhivske zakonodaje. V prispevku so povzeti z zakonodajo določene obveznosti in podatki slovenskih regionalnih arhivov o uslužbencih in njihovi strokovni usposobljenosti za delo z dokumentarnim gradivom centrov. Stanje je razmeroma dobro. Zadovoljiva je tudi urejenost dokumentacije centrov. Mnogo bolj problematično pa je izvajanje predpisanih standardov za prostore t. i. stalne zbirke, v katerih je gradivo z zelo občutljivo vsebino. Veliko bo potrebno storiti tudi pri izročanju arhivskega gradiva centrov pristojnim regionalnim arhivom. Zelo racionalno bo delo, ko bo strokovna skupina slovenskih arhivov za preučevanje vprašanj zdravstva in socialnega varstva pripravila tipsko navodilo za odbiranje; določilo bo vrste arhivskega gradiva centrov.

Koriščenje i objavljivanje arhivske građe koja se odnosi na zarobljenike i logoraše iz drugog svetskog rata – Moralna i pravna zaštita njihovih ličnosti; v prevodu (Uporaba in objavljivanje arhivskega gradiva, ki se nanaša na vojne ujetnike iz druge svetovne vojne – morala in pravna zaščita), je naslov referata Jovana Popovića (Beograd). Roki hrambe, postopek in pogoji za uporabo gradiva, ki ga hrani Arhiv Srbije in Črne gore, so navedeni v predpisih, ki urejajo delo v arhivih z arhivskim gradivom državnih in drugih organov od leta 1918 do razpada Jugoslavije. Zakonodajalec pa ni predpisal omejene uporabe in objavljanja imen oseb, ki so bile zverinsko mučene in izpostavljene medicinskim, spolnim in drugim poskusom; to bi lahko nepopravljivo škodovalo osebnosti, morali in dostojanstvu prizadetih.

Branka Doknić (Beograd) je pripravila prispevek Novi status Arhiva Jugoslavije. V njem predstavlja novi status Arhiva Jugoslavije, ki je po več desetletjih obstoja kot upravna organizacija postal sestavni del ministrstva za kulturo, in to kot del korpusa kulturne dediščine. Formalna sprememba statusa pomeni vsebinske spremembe (najprej so bile vidne v internem delu institucije), ki bodo omogočile ustrezno vrednotenje dela Arhiva Jugoslavije v okviru ministrstva za kulturo oziroma v že vzpostavljenih odnosih v sistemu kulturnih inštitucij.

Predstavitvi madžarskih arhivov je Ibolya Foki (Zalaegerszeg, Madžarska) dala naslov Archives in Hungary (Arhivi na Madžarskem). V prispevku pred-

stavlja zgodovino in razvoj arhivov na Madžarskem od začetkov do sedanjosti. Podaja kratek pregled različnih vrst arhivov, ki jih imajo na Madžarskem, in podrobno opisuje odgovornosti, organizacijo in klasifikacijo fondov madžarskega narodnega in županijskih arhivov.

Arhivi in etika je naslov referata Živane Hedbeli (Zagreb). V njem pojasnjuje nekatere osnovne pojme in temeljne vrednote, razlaga o odnosu med etiko in arhivi ter utemeljuje, zakaj je arhivom in arhivistom etika potrebna. Etika mora ponuditi odgovor na vprašanje, kaj je v določeni okoliščini pravi postopek. Leta 1996 je bil v arhivih sprejet prvi etični kodeks. Nekatere situacije je težko rešiti le s sklicevanjem na določila etičnega kodeksa, saj je odločitev prepuščena vesti posameznika.

Zadnji prispevek v tej skupini sta pripravila Žarko Štrumbl in Vojko Brunček (oba iz Ljubljane), in sicer prispevek z naslovom Razvoj državnih upravnih organov s področja šolstva, visokega šolstva in znanosti v RS med leti 1991 in 2008. V njem prikazujeta razvoj upravnih organov od osamosvojitve naprej, in sicer organov s področja šolstva, visokega šolstva in znanosti z vsemi reorganizacijami in prevzemi arhivskega gradiva v Arhiv Republike Slovenije. Avtorja opozarjata tudi na klasifikacijske načrte z vsemi roki hranjenja, navodili in gradivom, ki ni zajeto v klasifikacijskih načrtih omenjenih organov, kakor tudi na gradivo, ki je začelo nastajati v digitalni obliki.

V drugem sklopu, sklopu Avdiovizualni arhivi, so štirje referati:

Uporabniku prilagojeno iskanje medijskih vsebin je naslov referata Cirila Galeta (Ljubljana). Uporabniku prilagojeno iskanje vsebin ali personalizacija je postopek, s katerim iz množice dostopnih vsebin izberemo tiste, ki so za uporabnika najprimernejše (uporabniku "všečne" vsebine). To naredimo na podlagi poznavanja uporabnikovih preferenc, ki so sicer zapisane v uporabniškem modelu. Tega gradimo in posodabljammo ob pomoči informacij o v preteklosti izbranih/neizbranih vsebinah, ki jih dobimo z analizo interakcije uporabnika s sistemom prek uporabniškega vmesnika.

Marta Rau Selič in Dušica Kunaver (obe iz Ljubljane) sta pripravili referat o filmskem gradivu z naslovom Prestop meje starega alpinizma – Lhotse, južna stena leta 1981 in 1990. Poudarjata pomen arhiviranja, restavriranja in prikazovanja filmskega arhivskega gradiva (slikovno in zvočno gradivo) o odpravi v južno steno osemtisočaka Lhotse leta 1981. Ta jugoslovanska alpinistična odprava je dosegla rob stene, ki je bila največji alpinistični izziv tistega časa. Referat predstavlja vsebinski del te odprave, predvsem pa nas seznanja s problematiko arhiviranja in restavriranja tega občutljivega filmskega gradiva, ki je del naše ter svetovne kulturne in alpinistične dediščine.

Radmila Nedeljković (Beograd) je pripravila referat o filmskem arhivu z naslovom Arhiv filmskih novosti (Arhiv filmskih novic). V njem predstavlja stanje in problematiko zaščite in uporabe filmskega gradiva na primeru Filmskih novosti. Novo je lahko v arhivu tudi to, kar je bilo pozabljeno. K temu je pripomoglo tudi različno razlaganje arhivske zakonodaje, saj je bilo vzrok za nekonsistentno varovanje filmskega arhiva.

Aleksander Lavrenčič (Ljubljana) je pripravil referat z naslovom Uporaba molekulskih sit za varno hrambo filmskega arhivskega gradiva. V njem predstavlja problematiko materialnega varstva filmskega gradiva in dejavnike, kot so vlaga, temperatura, kisline in hlapi iz ozračja v skladišču, ki lahko pogubno vplivajo na življenjsko dobo filma. Sindrom oetne kisline je kemična reakcija, ki nastane zaradi razpadanja triacetatnega celuloznega filma. Nizka temperatura in uporaba molekulskih sit reakcijo upočasnita. Molekulska sita lahko uporabimo pri hrambi filma na katerikoli stopnji, najbolje pa je, da jih priložimo v škatle že ob koncu laboratorijske obdelave in preden film shranimo v skladišče.

V tretjem sklopu, Materialno varstvo, je trinajst referatov:

Minimalni standardi za materialno varovanje gradiva, ki ima značaj arhivske dediščine je naslov referata, ki ga je pripravila Jedert Vodopivec (Ljubljana). V prispevku so predstavljene minimalne zahteve, ki jih je potrebno upoštevati pri materialnem varovanju arhivskega gradiva, nastalega na klasičnih in elektronskih medijih, ki je ali bo – tako je mogoče predvidevati, kulturna dediščina. Zahteve pri trajni hrambi so za podobne materiale povsod enake, ne glede na imetnika oz. skrbnika.

Marjeta Čerňič (Ljubljana) je pripravila referat z naslovom Dokumentno gradivo na papirju – specifikacija lastnosti zaščitne embalaže. V njem opozarja, da vse vrste zgodovinsko in umetniško dragocenega gradiva, ki sestavljajo arhivske, knjižnične in muzejske zbirke, potrebujejo ustrezno zaščitno embalažo iz papirja, kartona, lepenke (škatle, ovoji, mape, paspartuji). V prispevku predstavlja najnovejša poročila in zahteve na tem področju ter specifikacijo lastnosti, ki jih predpisuje standard ISO/CD 16245 za kakovost zaščitne embalaže za dolgotrajno hrambo dokumentov na papirju.

O vprašanih reprodukcije arhivskega gradiva je Jozef Hanus (Bratislava) pripravil referat z naslovom Photography and Copying of Archival Documents in Archives' Reading Rooms; v prevodu (fotografiranje in kopiranje arhivskega gradiva v čitalnicah arhivov). V njem opozarja, da hiter razvoj informacijske tehnologije in s tem povezana uporaba skenerjev, modernih digitalnih fotoaparatorov in drugih pripomočkov za enostavno zajemanje slik vpliva tudi na povpraševanje

obiskovalcev v čitalnicah arhivov po fotografiranju arhivskega gradiva. Določila, ali lahko obiskovalci arhivskih čitalnic uporabijo različno opremo za zajemanje slik arhivskega gradiva, niso poenotena in niso različna le v raznih državah ampak tudi znotraj držav samih. Takšne razmere so posledica različnih zakonskih meril, različnega razvoja, tehnične opreme idr.

Svetlana Perović Ivović (Beograd) je v prispevku 55-godišnje iskustvo Arhiva Jugoslavije u tehničkoj zaštiti kulturne baštine i buduća strategija nacionalne zaštite, v prevodu (55 letne izkušnje Arhiva Jugoslavije pri tehnični zaščiti kulturne dediščine in bodoča zaščita nacionalne strategije), predstavila 55 let izkušenj s tehnično zaščito arhivskega gradiva in razvoj Laboratorija za konservacijo in restavracijo v Arhivu Jugoslavije. Znanje, izkušnje in delo so predstavljeni, da bi seznanjali z reševanjem konservatorsko-restavratorskih problemov, preventivno zaščito in vzgojo strokovnjakov iz drugih arhivov z območja nekdanje SFRJ. Sodobna konservacija pisne kulturne dediščine, – to je tudi arhivsko gradivo kot zgodovinski vir neprecenljive vrednosti – je vključena v nacionalni program zaščite. Predloga za ustanovitev Centralnega inštituta za konservacijo (CIK) je za razvoj zaščite kulturne dediščine v Arhivu Jugoslavije najbolj sprejemljiva strateška rešitev.

Referat z naslovom Selitev arhivskega gradiva Oddelka za gradivo uprave po letu 1945 v prenovljeno "vojašnico na Roški" sta pripravili Alenka Starman in Jasmina Kogovšek (obe iz Ljubljane). Ob predstavitvi postopkov selitve predstavljata dosedanje prostorsko problematiko Oddelka za gradivo uprave po letu 1945 Arhiva Republike Slovenije. Vse do selitve je oddelek hranil arhivsko gradivo v petih skladiščih na različnih lokacijah v Ljubljani. Z delnim prevzemom novih skladiščnih prostorov v prenovljeni vojašnici na Poljanski cesti 40 v decembru 2006 so bile razmere za izvedbo selitve arhivskega gradiva Oddelka za gradivo uprave po letu 1945 ustrezne.

Mehansko varovanje v arhivski praksi je naslov referata Zlatka Vezjaka (Maribor). V njem predstavlja tehnično varovanje dokumentarnega in arhivskega gradiva, ki je pogoj, za zavarovanje gradiva pred izgubo ali okrnitvijo ter dostopom nepooblaščenih oseb. S tem ga ohranimo za prihodnje rodove. Osnovno tehnično varovanje zagotavljata že prostor in zgradba, oprema (varnostne omare, blagajne in varnostni prostori v kombinaciji s protivlomnimi javljalnimi napravami) pa je zagotovilo, da bo ta cilj tudi dosežen.

Problematiki arhivskih zgradb je bil namenjen referat Ivana S. Klanečka (Maribor) z naslovom Problematika neustreznih zgradb za arhive. V njem opozarja, da je vzrok za neustrezne zgradbe, namenjene arhivom, slabo poznavanje arhivske stroke v preteklosti in manjkajoče zakonodaje, ki bi določala način delovanja arhivske stroke. Razlogi za obstoječe stanje

v starih zgradbah nekaterih arhivskih služb so v pomanjkanju finančnih sredstev.

Stanje v skladiščih v bavarskih državnih arhivih je v referatu z naslovom Die Situation der Magazine bei den staatlichen Archiven Bayerns. Mit einem Ausblick auf den kommunalen und kirchlichen Bereich, v prevodu (Arhivska skladišča državnih arhivov na Bavarskem z dodatnim pregledom občinskega in cerkvenega področja), predstavil Joachim Kemper (München). Prispevek, ki temelji na zgodovinskem pregledu, predstavlja zidave zgradb, namenjenih arhivom in arhivskim skladiščem na Bavarskem. Poudarjeni so pogoji in tehnične zahteve pri novogradnjah, zlasti klimatizacija arhivskih skladišč. V prispevku so na koncu predstavljene številne arhivske novogradnje za državne, občinske in cerkvene arhive.

V referatu Adaptacija nenamjenskog prostora za arhivsko spremišče na primeru Državnog arhiva u Zagrebu, v prevodu (Adaptacija nenamenskega prostora za arhivsko skladišče na primeru Državnega arhiva v Zagrebu), je Mirjana Gulić (Zagreb) predstavila adaptacijo prostorov za arhivsko skladišče. V njem so predstavljene razmere in postopki za urejanje pridobljenega novega ali nenamenskega začasnega kletnega prostora za arhivsko skladišče in delovne prostore ter analiza pozitivnih in negativnih učinkov začasnih rešitev.

Nina Gostenčnik in Jožica Bajgot (obe iz Maribora) sta o stanju v skladiščih pripravili referat Problematika ustreznosti arhivskih skladišč v Pokrajinskem arhivu Maribor. V njem predstavljata dve arhivski skladišči Pokrajinskega arhiva Maribor, ocenjeni po metodologiji za pregled stanja arhivov in muzejev, ki sta jo izdelala kanadska strokovnjaka Stefan Michalski in Robert Waller. V referatu so poudarjeni in opisani samo dejavniki, ki najtesneje ogrožajo gradivo v obeh arhivskih skladiščih.

V referatu Vrednotenje materialnega varstva arhivskega gradiva v Zgodovinskem arhivu Celje: skladišče za posebno gradivo, fototeka in skladišče v prvem nadstropju sta Borut Batagelj in Sonja Jazbec (oba iz Celja) predstavila problematiko arhivskih skladišč v Celju. V njem upoštevajo metodologijo vrednotenja razmer v slovenskih arhivskih skladiščih predstavljata stanje treh ločenih skladišč v stavbi Zgodovinskega arhiva Celje: skladišče v prvem nadstropju, fototeko in skladišče za posebno gradivo.

Vojko Brunček, Gašper Šmid in Žarko Štrumbli (vsi iz Ljubljane) so predstavili oceno skladišč. Referat ima naslov Ocena stanja skladišč Ministrstva Republike Slovenije za šolstvo in šport in Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo na Kotnikovi ulici in Masarykovi cesti v Ljubljani. V njem opozarjajo, da je arhivsko gradivo na različnih nosilcih zapisov neizogibno prepuščeno procesom staranja in počasnega propadanja. Na to zelo vplivajo njihova materialna sestava in še posebej razmere, v katerih so

ti nosilci shranjeni. K dejavnikom, ki najbolj ogrožajo arhivsko gradivo, štejejo neposredno fizično silo, krajo in vandalizem, ogenj, vodo, biološke škodljivce, onesnaženost ozračja, nepravilno osvetlitev in razna sevanja, neustrezno temperaturo in relativno vlago. Možen dejavnik tveganja izgube arhivskega gradiva je tudi neustrezna tehnična in strokovna obdelava.

To poglavje končuje prispevek Gašperja Šmida (Ljubljana) z naslovom Predstavitev in ocena pogojev za hrambo arhivskega gradiva v dveh skladiščih Arhiva RS na Dunajski cesti 48 v Ljubljani – na Petrolu. Kot že prejšnji referenti opozarja na neizogibno prepuščenost arhivskega gradiva procesom staranja in počasnega propadanja, kot posledice materialne sestave in posebnih razmer v katerih je gradivo shranjeno. Negativni dejavniki so neposredna fizična sila, kraja, vandalizem, ogenj, voda, biološki škodljivci, onesnaženost ozračja, nepravilna osvetlitev in razna sevanja, neustrezna temperatura in relativna vlaga ter neustrezna tehnična in strokovna obdelava.

V četrtem sklopu, sklopu Iz arhivske prakse, je devet referatov.

Varstvo arhivskega in dokumentarnega gradiva na klasičnih in digitalnih nosilcih informacij pri ustvarjalcih je naslov referata Marijana Gerdeja (Maribor). V njem predstavlja opažanja in spoznanja o stanju arhivskega in dokumentarnega gradiva na klasičnih in elektronskih nosilcih informacij pri ustvarjalcih. Analizira nastajanje klasičnih in digitalnih informacij pri ustvarjalcih gradiva in hrambo dokumentacije na klasičnih in elektronskih nosilcih informacij ter uvajanje novih, varstvo in skladiščenje arhivskega in dokumentarnega gradiva ter probleme, ki se pri tem pojavljajo.

Stanko Čufer (Ljubljana) v referatu Procesni pristop k izdelavi klasifikacijskega načrta obravnava procesni pristop pri izdelavi klasifikacijskega načrta. Postopek izdelave klasifikacijskega načrta je sestavni del notranjih pravil za hrambo klasičnega in elektronskega dokumentarnega gradiva v skladu s pravnimi podlagami varstva dokumentarnega in arhivskega gradiva s poudarkom na Enotnih tehnoloških zahtevah, Ver. 1.0 (ETZ, Arhiv RS, 1/12-2006). Postopek izdelave klasifikacijskega načrta je standardiziran: Vsebuje opis postopka, določa pogoje za izvajanje postopka, cilje in rezultate, kontrolo kakovosti, način poročanja in obvezno dokumentacijo. Model klasifikacijskega načrta je zasnovan po shemi povezav procesov, ki jo lahko opredelimo skladno s standardom kakovosti ISO 9001:2000.

Irma Majerle (Ljubljana) je pripravila referat o evidentiranju z naslovom Vpliv načina evidentiranja na odbiranje in izločanje. V njem objavlja pregled dveh načinov evidentiranja gradiva in njun vpliv na odbiranje in izločanje dokumentarnega gradiva ter primerja evidence na karticah z elektronsko evidenco (torej ročno in elektronsko evidenco).

Naslednji prispevek o arhivski praksi je referat Izeta Šabotića (Tuzla) z naslovom Mjesto i uloga vanjske službe arhiva i potreba njene modifikacije, v prevodu (Vloga arhivske zunanje službe in potreba za njeno prilagoditev). V njem avtor predstavlja nekatera osnovna dejstva o pomenu in vlogi zunanje službe arhiva ter nujnost spremembe njene vloge in nalog ter prilagoditve novim okoliščinam in arhivskemu področju, zaradi dinamičnih sprememb v vodstvu arhivske službe in tehnološkega razvoja informacijskih tehnologij.

Omer Zulić (Tuzla) je pripravil referat o tranzicijskih procesih; naslov je Uticaj tranzicijskih procesa na preuzimanje arhivske građe – Iskustva arhiva Tuzlanskog kantona Tuzla, v prevodu (Vpliv tranzicijskih procesov na prevzemanje arhivskega gradiva – izkušnje arhiva Tuzelskega kantona). Prevzemanje arhivskega gradiva v arhive je končni cilj arhivskih institucij. Prevzemanje arhivskega gradiva je posebej pomembno med tranzicijo. Razlog za to tiči v kompleksnosti tranzicijskega procesa, ki je v veliki meri vplival in še vedno vpliva na problematiko prevzemanja arhivskega gradiva. Zato je skušal avtor na podlagi izkušenj Arhiva Tuzle opozoriti na nekatere težave ter rezultate, ki so jih dosegli pri tem. Arhiv v Tuzli si dosledno prizadeva za dolgoročno in sistemsko rešitev tega pomembnega vprašanja.

Mina Kujović (Sarajevo) je pripravila referat z naslovom Sređivanje arhivskih fondova najvišjih organa zakonodavne upravne vlasti Bosne i Hercegovine (1878–1956); v prevodu (Urejanje arhivskih fondov najvišjih organov upravno zakonodajne oblasti Bosne in Hercegovine (1878–1956)). Opozarja na problematiko arhivskega gradiva najvišjih organov pravosodja in uprave Bosne in Hercegovine, ki je nastalo v obdobju od 1878. do 1956., na to, da ga v Arhiv Bosne in Hercegovine prevzemajo neurejeno, ker je bilo izpostavljeno propadanju, primarni cilj Arhiva pa je bil gradivo zavarovati. V referatu je predstavljen le segment strokovnega dela v Arhivu Bosne in Hercegovine – ob vzorcih urejanja velikih fondov, ki so nastali pri delovanju najvišjih organov oblasti Bosne in Hercegovine od ustanovitve Arhiva do leta 1992.

Mogućnosti primene međunarodnih arhivskih standarda za opisivanje arhivske građe ISAD(G) u arhivima u Srbiji; v prevodu (Možnost uporabe Splošnega mednarodnega standarda za popisovanje arhivskega gradiva ISAD(G) v srbskih arhivih), je naslov referata Boriše Radovanovića (Kragujevac). V njem avtor opisuje standardizacijo arhivske službe v Srbiji z upoštevanjem mednarodnih primerjav in možnostjo upoštevanja Mednarodnih arhivskih standardov za popisovanje arhivskega gradiva ISAD(G).

Miroslav Dučić (Užice) je pripravil referat z naslovom Arhivski fondovi organa uprave – Neki problemi uočeni u praksi praćenja registratura organa

uprave u Istorijskom arhivu u Užicu; v prevodu (Arhivski fondii organov uprave – Nekateri praktični problemi pri ustvarjalcih s področja uprave v Zgodovinskem arhivu Užice). Avtor je v prispevku predstavil učinkovitost arhiva v službi dela po javnem poblastilu na podlagi le ene spremembe predpisov v okviru družbenih sprememb in kako v praksi izvajajo vse predpise o pisarniškem poslovanju, in sicer od navodila za uvajanje enotnega delovodnika iz leta 1950 do uredbe o kategorijah pisarniškega gradiva iz leta 1993. Referat je rezultat analize arhivskih fondov organov uprave v Zgodovinskem arhivu Užice v primerjavi s stanjem v drugih arhivih Republike Srbije. Ob tem so v referatu predstavljene nekatere pomembne informacije o stanju fondov organov uprave v arhivu v Užicah.

O izkušnjah znanstvenoraziskovalnega dela v arhivih je Bojan Balkovec (Ljubljana) pripravil referat z naslovom Na oni strani arhivskega pulta. V njem je predstavil raziskavo – študentje zgodovine namreč, ko se seznanjajo z osnovami raziskovalnega dela in ohranjanjem gradiva, obišejo arhive. Potem v arhivih izdelajo seminarske in diplomske naloge. Študentje prvega letnika so opravili tri naloge ob pomoči spletnih strani arhivov. Avtor je ugotavljal spretnost študentov pri iskanju gradiva na spletnih straneh. Tretja naloga je bila ocena odziva arhivov na dopise študentov, ki so arhive spraševali o njihovem gradivu.

V petem sklopu, Informatika, je osem referatov, ki osvetljujejo to arhivsko problematiko tudi z mednarodno primerljivimi izkušnjami:

Vladimir Drobnjak (Koper) je pripravil referat z naslovom Uvajanje odprtokodnih sistemov v Pokrajinskem arhivu Koper. V njem predstavlja odprtokodne sisteme, ki so v razvoju dosegli visoko stopnjo zrelosti, saj na njih tečejo številni pomembni spletni portali v svetu (tudi komercialni), velika univerzitetna omrežja in tudi nekatere državne uprave. Ob nenehnem pomanjkanju sredstev so se zato v Pokrajinskem arhivu Koper odločili za prehod na odprtokodne sisteme; tako so zmanjšali ne le stroške, povezane z nakupom programske opreme, ampak tudi nevarnost napačne oziroma nepopolne licenčne pokritosti. Prehod je postopen. Najprej so ga izpeljali na strežnikih, v letu 2008 pa ga bodo postopno tudi na delovnih postajah. To ima številne posledice in ena pomembnejših je ta, da morajo aplikacije za delo z bazo podatkov (register, popisi ipd.) prav tako prenesti na odprtokodne tehnologije. Zato so se odločili za razvoj spletnega portala, ki jim bo omogočal integracijo njihovih javnih spletnih strani z arhivskim strokovnim delom v hiši in na terenu.

EU Standards – Member States' Solutions – The changes of the legal framework and the adoption of MoReq in Hungary, v prevodu (Evropski standardi in predpisi držav članic – madžarske izkušnje z refor-

matiranjem RM kontrole), je naslov referata Zoltána Szatucseka (Budimpešta). V njem omenja, da je na Madžarskem med letoma 2003 in 2005 potekala modernizacija strukture upravljanja dokumentov na najvišji ravni kot tudi usklajevanja njenih komponent z določili Evropske unije. Projekt je prinesel dva pomembna zaključka. Za nadzor nad vladnimi dokumenti je bil ustanovljen Vladni urad za upravljanje dokumentov, v zakonodajo pa so bile vključene poenostavljene specifikacije Moreqa. Poleg tega je bil vzpostavljen sistem akreditacij zasebnih podjetij, na podlagi katerega poteka nadzor nad uporabo elektronskih sistemov za upravljanje dokumentov v javnem sektorju. Novi elementi so poostriili nadzor nad zgodnjo fazo življenjskega cikla dokumentov, toda v sistemu morajo doseči več. Narediti bo potrebno bolj natančno ločitev dela med arhivi in vladnim uradom ter razviti proces akreditacij, ki bo arhivom dajal več odgovornosti. Madžarski akreditacijski sistem se bo moral odzvati tudi na načrtovano testiranje skladnosti z Moreqom 2.

O novem hrvaškem informacijskem sistemu sta Hrvoje Čabrajić (Split) in Vlatka Lemić (Zagreb) pripravila referat z naslovom Implementacija ARHiNET sistema – normiranje i ujednačavanje rada arhiva, v prevodu (Implementacija sistema ARHiNET – normiranje in poenotenje dela v arhivih). V njem predstavljata, kako je z uvajanjem ARHiNET-a, mrežnega informacijskega sistema za popisovanje, obdelavo in uporabo arhivskega gradiva, Hrvaški državni arhiv konec leta 2006 začel postavljanje informacijskega sistema in sistema evidence hrvaške arhivske službe. Z uvedbo tega sistema je omogočena integracija podatkov in dela v arhivu, uporabnikom pa so na enem mestu dostopni vsi podatki o evidentiranem gradivu, ustvarjalcih in o tem, kdo ga hrani. Zbiranje vseh podatkov na enem mestu oziroma uvajanje preprostegega načina evidentiranja in izdelave zapisov o arhivskem gradivu je prineslo velike spremembe pri delu v državnih arhivih in celotni arhivski službi. Avtorja sta predstavila dosedanje rezultate dela pri najpreprostejših postopkih popisovanja, standardizirane evidence in iskanje podatkov o gradivu ter normiranje postopkov na nekaterih področjih arhivske dejavnosti.

Branka Molnar (Zagreb) je pripravila referat z naslovom LECTOR, web-aplikacija čitaonice Državnog arhiva u Zagrebu, v prevodu (LECTOR, web-aplikacija v čitalnici Državnega arhiva v Zagrebu). V njem predstavlja delovanje spletne aplikacije LECTOR, ki je bila pripravljena za potrebe čitalnice Državnega arhiva v Zagrebu in je integrirana v arhivski informacijski sistem. Z aplikacijo so avtomatizirani procesi evidentiranja uporabnikov arhivskega gradiva v čitalnici in njihovih naročil za uporabo ter postopek odobritve naročil. Aplikacija omogoča funkcionalno povezovanje skladišč in vodenje enotne skladiščne

evidence. Prav tako omogoča pripravo statistike uporabnikov in njihovih želja za uporabo gradiva.

Digitale Reproduktion und Inhaltsschließung von historischen Tageszeitungen im Steiermärkischen Landesarchiv, v prevodu (Digitalne reprodukcije in vsebinsko zajemanje Zgodovinskega časopisa v Štajerskem deželnem arhivu), je naslov referata Josefa Rieglerja (Gradec). V njem je predstavil pravne, tehnične in organizacijske plati velikega projekta digitalizacije in indeksiranja pribl. 2,5 milijonov strani štajerskih časnikov v Štajerskem deželnem arhivu. Osvetlil je tudi parametre, ki so jih izbrali in upoštevali pri realizaciji projekta, ter poudaril pomen tovrstnega dela.

Mladen Ratko Vujović, Aleksandar Đokić (oba iz Beograda) sta pripravila referat z naslovom Sačuvati i podeliti pamćenje sa drugima – Projekat digitalizacije, mikrofilmovanja, obrade i korišćenja delova zaostavštine Nikole Tesle, v prevodu (Ohraniti in deliti spomin z drugimi – Projekt digitalizacije, mikrofilmanje, obdelave in uporabe dela zapuščine Nikole Tesle). V njem predstavljata razloge za nadaljevanje pregleda in popisa zapuščine Nikole Tesle. Predstavljata opis in razdelitev zbirk ter strokovna in metodološka načela, na katerih temelji celotni projekt – digitalizacija, mikrofilmanje, popisovanje in uporaba delov zapuščine. Poudarjena je potreba po uvajanju sodobnih informacijskih tehnologij na vseh področjih dela v Muzeju Nikole Tesle in praksa, še posebej popisovanje zaokroženih zbirk dokumentarnega gradiva.

Aleš Bagič (Ljubljana) je svojemu referatu dal naslov Arhivirajmo varno! V njem opozarja, da arhiviranje ne pomeni samo priskrbeti ustrezne arhivske prostore z ustrezno opremo. Arhiviranje pomeni tudi poskrbeti za strokovnjake, usposobljene za ravnanje z dokumentarnim in arhivskim gradivom, jih vedno znova izobraževati ter seznanjati z novo zakonodajo, seveda, kolikor si želimo arhivirati varno; to pa je zagotovo želja vsakogar.

Zadnji referat v tem poglavju je referat z naslovom Akreditirana programska oprema za elektronsko arhiviranje in potrebni postopki za uskladitev z zakonodajo. Pripravila sta ga Boštjan Gaberc in Sandi Rožman (oba iz Novega mesta). V njem sta avtorja predstavila praktične zakonske podlage za uvedbo elektronskega arhiviranja ter poudarila predvsem praktičnost in pomen uporabe orodij, s katerimi organizacija uvede elektronsko arhiviranje, ki je skladno z zakonom.

V zborniku sta objavljena tudi sestavka v spomin na pokojna starosta arhivistike, dolgoletna udeleženca posvetovanj, prof. Antošo Leskovca, ki ga je pripravila dr. Slavica Tovšak, in mag. Martina Modrušana, ki ga je pripravil dr. Miroslav Novak.

Na koncu zbornika je objavljena Predstavitev avtorjev. Predstavitev posameznih avtorjev so bolj ali manj obširne ter opremljene s portreti.

Na posvetovanju je svoj prispevek predstavil tudi Marjan Vogrin, a ni pripravil referata za tisk. Njegov pregled stanja skladišč Škofijskega arhiva Koper in župnijskega arhiva v Piranu bo katalogiziran kot izvedeno delo na posvetovanju.

Referate so delavci v Pokrajinskem arhivu Maribor oblikovali v publikacijo, natisnili pa so jo v Tiskarni Saje, Maribor.

Referati, objavljeni v sedmem zborniku dopolnilnega izobraževanja s področja arhivistike, dokumentalistike in informatike v Radencih, pomenijo dragoceno pridobitev za slovensko arhivsko javnost, in to ne samo za izmenjavo množice teoretičnih mednarodnih izkušenj arhivske teorije, ampak predvsem zaradi bogatih izkušenj arhivske prakse, ki so jih avtorji v njih posredovali.

Leopold Mikec Avberšek

Jože Mlinarič, Ženski dominikanski samostan v Studenicah skozi zgodovino ok. 1245–1782, Pokrajinski arhiv Maribor, Katalogi 23, Maribor 2006, 27 strani;

razstava Pokrajinskega arhiva Maribor z enakim naslovom v razstavišču Archivum, avtor Jože Mlinarič, otvoritev razstave 27. januar 2006

Še eno v nizu znanstvenih monografij o samostanih na Slovenskem, ki jih neutrudno piše akademik dr. Jože Mlinarič, je ob izdaji Pokrajinski arhiv Maribor (PAM) počastil s postavitvijo razstave in izdajo kataloga.

Katalog je klasično zasnovan. Predgovoru takratne v. d. direktorice dr. Slavice Tovšak sledi Mlinaričev oris zgodovine ženskega dominikanskega samostana v

